

Lausunto hallituksen esityksestä jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/538/2019

Lausunnon antaja:

Veikko Lehti Oy
Kuninkaanlahdenkatu 14
28100 Pori

1. Lausunnon antajasta:

Veikko Lehti-konserni on Etelä-Suomessa toimiva jätehuolto-yhtiö, joka palvelee kotitalouksia, yrityksiä sekä julkista sektoria. Jätehuoltoliiketoiminnan laajuus on noin 25 miljoonaa euroa ja työllistämme noin sata henkilöä. Olemme toimineet jätehuoltotoimialalla 1920-luvun alkupuolelta ja olemme suomalainen perheyritys.

2. Lausunto lakimuutoksesta kokonaisuutena

Hallituksen antamassa esityksessä uudeksi jätelajiksi, keskitytään ensisijaisesti sääntelemään yksityiskohtaisesti, miten jätehuollolle annetut kierrätys- ja muut tavoitteet tulee toteuttaa. Jotta Suomessa kyettäisiin ottamaan käyttöön parhaat mahdolliset käytännöt sekä tulevat uudet menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi, jätelaissa tulisi ottaa ainoastaan kantaa tavoitteisiin ja antaa toteutusvastuu jätehuoltoalan toimijoille sekä muille jätehuollon tarpeisiin palveluita tuottaville yrityksille ja yhteisöille. Esitetyssä muodossa jätelaki ei mahdollista alan palveluinnovaatioiden syntymistä.

Lisäksi, jätelaissa on keskitytty oleellisesti vain jätteen kuljettamisen sääntelyyn. Materiaalikierrätyksen sekä uusioraaka-aineiden käytön edistäminen jäävät täysin vaille huomiota. Yhdyskuntajätteen sekä asumisen pakkausjätteen kuljettamiseen ollaan luomassa kuntavetoinen monopoli joka estää täysin markkinaehtoisen liiketoiminnan sekä palvelukonseptien kehittämisen. Tämä on jätehuollossa askel kymmeniä vuosia taaksepäin. 2020-luvulla kuluttajalle tulee voida tarjota monimuotoisia ja rinnakkaisia palvelukonsepteja, jotka hyödyntävät digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia. Kiertotalouden edistäminen pysähtyy, kun kunnallisten yksinoikeustoimijoiden arvoketjut eivät ole yhteensopivia materiaalikierron muun arvoketjun kanssa. Syntyy aito riski, että jätteet tosiasiaassa päätyvät lisääntyvässä määrin kuntaomisteisiin jätevoimaloihin kierrätyksen asemasta.

Jätelain muutos esityksen mukaisena tarkoittaa asumisen jätehuoltomonopolin takaamien kunnallisten jätelaitosten roolin merkittävää vahvistamista suhteessa alan yksityisiin toimijoihin. Laajentuva jätteiden erilliskeräys kiinteistöiltä sekä kaikkien asumisen jätteen kuljetusten siirtäminen kunnallisten jätelaitosten kilpailuttamiksi kasvattavat kunnallisten yhtiöiden liikevaihtoa vähintään 100

miljoonalla eurolla. Kasvava liikevaihto antaa kuntien omistamille yhtiöille mahdollisuuden laajentaa markkinaehtoista toimintaansa suojatusta sidosyrittäjäasemastaan käsin (markkinaehtoinen toiminta saa olla 10 % liikevaihdosta). Ala kärsii jo nyt vakavista kilpailuneutraaliteettiongelmista, joita lakiesitys entisestään pahentaa.

3. Pykälä 5 b §. Jätteeksi luokittelun päättyminen ”EoW”.

Pykälässä säädetään jätteeksi luokittelun päättäminen ”EoW” ympäristölupamenettelyssä joko kunnan- tai AVI:n viranomaisen tehtäväksi. EoW -lupamenettelyt tulee antaa yhden viranomaisen tehtäväksi, jotta voidaan varmistaa menettelyn tasalaatuisuus toimijan maantieteellisestä sijoittumisesta riippumatta. Lisäksi EoW-päätöksiin tarvitaan erityistä asiantuntemusta, jolloin on perusteltua, että nimetty viranomainen hoitaa tehtävän.

4. Pykälä 15 §. Jätteiden erilliskeräysvelvollisuus sekä tähän liittyvät asetusmuutokset

Pykälässä muutetaan erilläänpitovelvollisuus erilliskeräysvelvollisuudeksi, joka vahvistaa kierrätettävien materiaalien ohjautumista materiaalikiertoon. On myös kannatettavaa, että erilliskeräysvelvollisuus laajennetaan koskemaan kuitakin kuin vain asuinkiinteistöjä.

Erilliskeräysvelvollisuudesta tulee antaa jätelaisissa ainoastaan vähimmäisvaatimus. Kunnille ei tule antaa mahdollisuutta paikallisilla määräyksillä poiketa vähimmäisvaatimuksesta.

Erilliskeräyksen onnistuminen edellyttää kuitenkin muitakin edistäviä toimia kuin kunnallisen yksinoikeuden laajentamista kuljetuksessa. Kuluttajaa varten tulee voida järjestää joustavia ja monipuolisia palveluita kulloisenkin tarpeen mukaan.

5. Pykälät 35-39 § Kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta koskeva kokonaisuus

Jätelaki nyt esitetyssä muodossa tulee kokonaisuudessaan lopettamaan asumisen kiinteän jätteen palveluliiketoiminnan. On virheellinen väite, että sama liiketoiminta jatkuisi kunnallisten toimijoiden kuljetusurakoissa. Kuntayhtiöiden hankkimat palvelut ovat kuljetusaliurakointia, jossa operoidaan kuorma-autoja yksikköhinnalla ja toimeksiantaja on kunnallinen jätelaitos. Jätehuollon palveluliiketoiminnassa tuotetaan jätehuoltopalvelua asiakkaan kulloiseenkin tarpeeseen ja toimeksiantaja on jätteen tuottaja. Jätelaki esitetyssä muodossa tuottaa muuta liiketoimintaa, mutta kuljetusaliurakointia tekeville yrityksille. Jätehuollon palveluliiketoimintaa harjoittavien yritysten toiminnan muutos päättää asuinkiinteistöjen kiinteän jätteen osalta.

Huolimatta, että jätelaki esitetyssä muodossa toteutuessaan tulee vaikuttamaan negatiivisesti käytännössä jokaisen markkinaehtoisia palveluita tarjoavan jätehuoltoyrityksen liiketoimintaan, hallituksen esityksen perusteluissa sivuutetaan täysin yritysvaikutukset, jotka tulevat olemaan alalla hyvin merkittävät. Kohdassa 4.2.5 ei ole otettu lainkaan kantaa siihen, paljonko jätehuoltoyrityksien liiketoiminnasta katoaa ja moniako jätehuoltoyrityksiä tulee lopettamaan toimintansa. Jotta lakiesityksen perusteluiden voidaan katsoa olevan riittäviä, yritysvaikutukset tulee tosiasiallisesti arvioida.

Esimerkkinä tilanteesta Yhtiömme, joka on kymmenen suurimman markkinaehtoisia jätehuoltopalveluita yhtiön joukossa, liiketoiminnastamme tulee katoamaan suoraan vähintään kolmannes ja joudumme leikkaamaan vähintään saman osuuden työpaikoista. Pienemmillä yhtiöillä muutos tulee olemaan liiketoiminnan jatkamisen kannalta kriittinen, kun markkinaehtoisia asiakkaita ei jää riittävää määrää yrityksen ylläpitämiseksi.

Lakiesityksessä on kirjattu siirtymäaika kunnanjärjestämään kuljetukseen muodossa viimeistään. Tämä tosiasiallisesti tarkoittaa, että siirtymäaikaa ei ole ja kunnalliset toimijat voivat aloittaa siirtymisen omiin kuljetuksiinsa ilman siirtymäaikaa. On aivan kohtuutonta, että elinkeinotoimijalle ei

anneta tosiasiallisesti lainkaan sopeutumisaikaa huolimatta, että liiketoiminta tullaan lakimuutoksella lopettamaan. Elinkeinotoimintamahdollisuuksien rajaaminen ilman riittävän pitkää siirtymäaikaa on täysin perusteetonta ja mahdolliset siirtymäajat tulee kirjata vähimmäissiirtymäajoiksi.

Pykälään 37 on esitetty lakiluonnoksessa täsmennyksiä, joiden perusteella sako- ja umpikaivolietteid keräystä voidaan jatkaa markkinaehtoisesti. Pykälän 37 määräykset ovat täysin sovellettavissa myös kiinteän asumisen jätteen keräykseen. Tältä osin ei ole mitään estettä, miksi kiinteistönhaltijan järjestämään kuljetusta ei voitaisi soveltaa myös kiinteissä jätteissä.

6. Pykälät 46-49 a-d §. Pakkausjätehuoltoa koskeva sääntelymalli

Pakkaajien ja pakattujen tuotteiden markkinoille saattajien tulee voida itse valita tarkoituksenmukaisin tapa hoitaa velvoitteensa tuottajana. Pakkausjätehuollolle lakiluonnoksessa esitettävä malli on poikkeuksellisen monimutkainen sekä tehoton. Esitettyssä muodossa pakkausjätteen keräysketjuun tulvat uutena toimijana kunnalliset jätelaitokset. Pakkausjätteen tuottajan maksettavaksi tulee uutena kustannuksena kunnallisen toimija yleiskulun osuus osana tuottajan 80 % kustannusten kattamisen velvollisuutta. Koska pakkausjätehuollon toteutusvastuun saava kunta on toimijana alueellinen monopoli ja toisaalta voittoa tavoittelematon toimija, mikään ei takaa kuluttajalle kohtuullista pakkausjätehuollon kustannustasoa. Pakkausten jätehuolto toimii tälläkin hetkellä kierrätystavoitteet täyttäen ilman kuntien monopolia.

Suomessa on käytössä pakkausjätteiden osalta tuottajavastuu. Tällöin kustannusvastuu kuuluu kokonaan tuottajille. Pakkausjätehuollon kustannukset peritään kuluttajalta myytyjen tuotteiden hinnan sisältämässä pakkausjätehuollon kustannuksessa. Kuluttajan ei tule maksaa osaa kustannuksista jätemaksuisaan. Suomessa ei ole perusteita poiketa tuottajien 100 %:n kustannusvastuusta. Esitetty malli rapauttaa tuottajavastuun ja pakkausjäte siirtyy osaksi kunnan jätehuoltomonopolia. Esitetty malli on hyvin hankala toteuttaa ja hallinnoida ja esitettyssä muodossa toteutuksesta tullaan todennäköisesti riitelemään tuomioistuimissa. Ehdotus ei täytä kunnan lakisääteiseltä tehtävältä vaadittua avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.

Kunnallisille yhtiöille annettava yksinoikeus pakkausjätteiden keräämisessä lopettaisi yksityisten yritysten aloittaman ja kehittämän markkinaehtoisin keräystoiminnan. Lain perusteluissa, että kielteisiä yritysvaikutuksia ei synny, koska kunnat kilpailuttavat kuitenkin keräys- ja kuljetuspalvelut yksityisten yritysten hoidettavaksi. Tosiasiallisesti yritysvaikutuksia ei ole lainvalmistelussa arvioitu eikä yritysten kantoja ole haluttu kuulla.

Alihankkijana toimiminen kuntien kilpailuttamissa kuljetuksissa on käytännössä ajoneuvolla urakointia. Se ei ole jätehuoltopalveluliiketoimintaa, siis kokonaispalvelua, jossa asiakkaalle myydään palvelukonseptiä. Kyse on kokonaan eri liiketoiminnasta, kuljetusaliurakoinnista. Käytännössä siis olemassa oleva jätehuoltopalveluliiketoiminta loppuisi. Tällä on heijastusvaikutuksia kokoyhdyskuntajätehuollon arvoketjussa. Pakkausjätehuollon arvoketju katkeaa.

7. Pykälä 62 Tuottajayhteisöön liittyminen

Pykälässä esitetään, että pakkausten tuottajayhteisön toimialan tulee kattaa kaikki pakkausmateriaalit. Lain tasolla ei tule antaa näin yksityiskohtaisia ohjeita, miten elinkeinoelämä täyttää sille asetetut velvoitteet. Tuottajayhteisöissä kyse ei ole julkisyhteisöstä, jonka organisoitumisesta voidaan määrätä lailla. Esitys keskittää valtaa ja rajoittaa kilpailua pakkausten tuottajavastuun toteuttamisessa. Mahdollisuus markkinaehtoisten palveluiden tuottamiseen on tärkeä lähtökohta

kiertotaloudessa eikä monopoliasemien synnyttäminen lailla edistä kiertotaloutta. Ehdotus ei edistä pakkausten kierrätystä tai kierrätettävyyttä.

8. Pykälä 91 Kunnan jätehuoltomääräykset

Esitetyssä muodossa kunnissa on mahdollisuus noudattaa lievempää erilliskeräysvelvollisuutta kuin laissa on säädetty. Asetuksessa tulee säätää ainoastaan erilliskeräyksen vähimmäisvelvoitetasosta.

Vakuudeksi

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Juuso Lehti', with a stylized flourish at the end.

Juuso Lehti

Veikko Lehti Oy

Hallituksen puheenjohtaja